

Met tedere oogstraal, sag hij, hoe
die knaap sijn blom nie spaarde.
Maar ag, geen tuimans kuns kon heel
haar eenmaal afgebroke steel;
geen traneplas
haar modder was,
en geef haar weer haar waarde!”

Een stervende moeder richt „Haar laatste woord” tot haar eenig overgebleven kind.

„Vertel jou vader dat die vijand ook ons huis oplaas gevonde had, na heen en weer getrek, en nog nie moe van brande, maar woedend nog temeer, die plaas en vee verbrande . . .”

En dan later:

„Nou liefste kind, nog dit, en rustig leg ik neder mijn matte hoof: wanneer jij op die plaas kom weder, dan sij jou eerste werk om in die puin te soek — jij weet nog seker waar — die knippe van die Boek, helaas! nie mee gekom en tog ook hier die bronne van al mijn troos en lig, die ligstraal van die Sonne daarbo. Soek dan die pand en teken, in die as van al die swaar e'n troos, wat hier ons lotsdeel was.”

Uit de groep „die Man” geef ik nog een proeve van deze dichtkunst:

„HULLE KOM NIE WEER.

Hij kwam die awend op sijn plaas,
sijn kragte ingeboet;
en val daar bij die kraalmuur neer
als met sijn laaste voet.
So is dan eindelijk gekom
die langverwachte stond,
waarin hij strijdens-swerfensmoe,
sijn erve wedervond.
En swijgend dwaal sijn matte blik,
naar alle kant gewend,
al o'er die oue werf en plaas —
'n omtrek so bekend,
maar nou hom bijna vreemd geword,
so woos, so leeg. — Maar nee,
dit doen sijn hart nie langer seer:
daar skryjn 'n ander wee.
„Mijn erfplaas,” sug hij, „is daar nog,
en ik teruggekeer;
alleen ontbreek mijn vrouw en kind,
maar hulle kom nie weer.”

Doch genoeg! De lezer oordeele zelf, of wij nu reden hebben om dankbaar te zijn voor hetgeen de dichter ons biedt. Er gaat van die Zuid-Afrikaansche taal een eigenaardige bekoring uit, en wanneer er meer mannen opstaan als „Totius,” gaat de litteratuur van onze stamverwanten een schoone toekomst tegemoet.

Zij deze eersteling van die letterkunde voor den lezer zoo heerlijk, als voor President Steyn, en klinken te hem alzoo tegen „als die geluid van die eerste reendruppels na 'n langdurige droogte.”

C. J. v. R.

(Het boekje wordt uitgegeven door de „Transvaal Boek Stoor, bus 123, Potchefstroom.)

„De Machtige Oseaan der Wijsheid.”

In 't jaar 1878 werd een knaapje geboren in een welvarend gezin in de nabijheid van Lhassa, de hoofdstad van het geheimzinnige Thibet. Op denzelfden dag stierf de Dalai-Lama, de — laat mij maar zeggen — de vorst van Thibet, wiens titel verheven schat van het meer beteekent, en die gehouden wordt voor een incarnatie van Boeddha.

Ik ben daar zoo met de deur in huis gevallen; laat me u eerst eenige historische bijzonderheden vertellen; op mijn knaapje kom ik straks wel terug.

Alle lezers weten wel iets van Boeddha en het Boeddhisme, den godsdienst, die op aarde misschien wel de meeste aanhangers telt, een godsdienst van overpeinzing en zelfreining. Ongeveer het jaar 700, in den tijd, dat het Christendom ingang vond in de Germaansche landen, drong het Boeddhisme van Indië uit door geheel Azië, en vond tal van aanhangers, vooral in Thibet en China. De koning van Thibet nam het Boeddhisme aan als staatsgodsdienst, en daarmee begon de geschiedenis van Thibet, welke naar alle waarschijnlijkheid in het jaar 1908 haar einde gevonden heeft.

Tal van Indische monniken trokken naar Thibet; zij stichtten er kloosters, en kregen veel invloed en veel macht. Doch langzamerhand vermengde zich het zuivere Boeddhisme met den oorspronkelijken godsdienst der Thibetanen en met den godsdienst der naburige volken; er ontstonden vele sekten, die elkander bestreden, en onder deze hadden de „Rooden,” die het meest verbasterd waren, de meeste aanhangers. Totdat ongeveer 1500, dus ten tijde der Hervorming, een zeker priester, Tsong Kaba, als hervormer optrad. Hij predikte weer de zuivere leer van Boeddha, doch werkte één der gedachten van den ouden leeraar verder uit. Boeddha zelf had gezegd, dat er, wanneer zijn leer eenmaal vergeten zou worden, een nieuwe Boeddha zou opstaan, die de menschheid zou verlossen uit haar ellende. In dien nieuwen Boeddha zou de geest van den ouden wonen; hij zou dus een nieuwe vleeschwording (incarnatie) van Boeddha zijn. Tsong Kaba nu beweerde niet alleen, dat hij zulk een incarnatie van Boeddha was, maar dat Boeddha voortaan telkens opnieuw zich zou incarneeren, zoodat er altijd iemand zou zijn, in wien de geest van Boeddha leefde. De priesters, die Tsong Kaba volgden, trokken een geel priesterkleed aan; daarom heetten ze in tegenstelling van de Rooden de Gelen, en spreekt men van de Gele kerk van Thibet.

Met deze leer hervormde Tsong Kaba geheel Thibet en al de landen, die Boeddhistisch waren. Want een paar eeuwen vroeger had het Boeddhisme een groote uitbreiding gekregen. De Mongolen ten Noorden van China hadden onder Dsjengis Khan en zijn opvolgers groote veroveringstochten gedaan en een machtig wereldrijk gesticht, dat zich uitstreckte van Peking tot Moskou; ook Thibet was onderworpen. Doch een dier Mongoolsche Khans, Koeblai, had begrepen, dat door al de oorlogen zijn volk verwilderd raakte, en dat er noodig wat verzachtende beschaving moest worden aangebracht; hij leerde het Boeddhisme van Thibet kennen, en begreep, dat hij nergens beter middel tot verzachting der zeden kon vinden dan deze leer van vriendelijkheid en zachtmoedigheid. En Koeblai maakte voor zijn wereldrijk het Thibetaansche Boeddhisme tot staatsgodsdienst, en stelde den Thibetaanschen hoogepriester aan tot opperpriester van zijn rijk, aan wien natuurlijk alleen geestelijke belangen werden toevertrouwd.

De hervorming nu, die Tsong Kaba aanbracht, werkte door in China, Mongolië en Russisch Azië, en het Lamaïsme werd een groote macht. Lama wil zeggen schat, hoogheid, overste, en met lama's worden de Thibetaansche

priesters bedoeld. Tsong Kaba zelf werd Dalai-lama. Doch na zijn dood traden twee van zijn leerlingen in zijn plaats, die beide beweerden, incarnaties van Boeddha te zijn; de eene werd Dalai-lama en kreeg in Thibet wereldlijk bestuur; de andere kreeg den titel Pansjen-lama (kostelijke overste) en werd de autoriteit op geestelijk gebied.

En zoo is het bestuur van Thibet gebleven tot op onze dagen. Alle Boeddhisten in China en het Russische gebied erkennen de geestelijke opperhoogheid dezer lama's. Thibet zelf is een priesterstaat geworden, waarin de hoogere en de lagere lama's den adel vormen, terwijl het volk in een soort van lijfeigenschap verkeert en de lama's moet onderhouden. De Dalai-Lama, die te Lhasa woont, geldt in het bijzonder voor een incarnatie van Boeddha, en is daarom zóó heilig, dat niemand hem vrijelijk naderen kan. Vooral geen niet-Boeddhist, en daarom is Thibet dan ook reeds eeuwen lang een bijna gesloten gebied geweest.

In eigenaardige verhouding staat Thibet tot China. De Dalai-lama is de opperpriester en heeft geestelijke heerschappij in China; Thibet zelf wordt echter beschouwd als een provincie van China, waar de Dalai-lama wel regeert, maar onder toezicht van een paar Chineesche ambtenaren.

In den regel is de Dalai-lama een kind. Immers als hij sterft, gaat de geest van Boeddha, die in hem woonde, op dat oogenblik over in een pasgeboren kind. Men moet dat kind dus zoeken, en als men het gevonden heeft, wordt het als nieuwe Dalai-lama behandeld, doch een regent neemt voor hem de regeering waar. En als dat regeren den regent goed bevalt, gebeurt het menigwerf, dat de Dalai-lama juist sterft, als hij pas meerderjarig geworden is, zoodat er weer een nieuw kind moet worden gezocht. Men moet dan natuurlijk niet denken, dat de regent schuld heeft aan den dood van den jongen vorst.

Dat was nu ook in 1873 gebeurd. De Dalai-lama was gestorven, en de raad der priesters onderzocht, waar de geest van Boeddha thans zijn intrek genomen had. Een orakel wees een zeer heiligen monnik aan, die uitgaan moest om het kind te zoeken. En daar gebeurde het, dat deze monnik stond aan den oever van een zilverblank meer, en eensklaps zag hij in den helderen waterspiegel een verschijning: een knaapje op den schoot zijner moeder, terwijl de vader het liefkoosde. Dat was de nieuwe hoogepriester. En de monnik, die de trekken van het drielal goed in zijn geheugen had geprent, zocht zóólang, tot hij ze in werkelijkheid vond. Zoo kwam het pasgeboren knaapje in de vorstelijke residentie te Lhasa en ontving daar den naam: Nagwang Losang Anbdan Gjatso, 't welk beteekent: Heer der Rede, machtige Oceaan der Wijsheid.

Onze jonge Nagwang heeft getoond, dat hij slimmer was dan vele zijner voorgangers. Toen hij meerderjarig was geworden, is hij niet gestorven, maar heeft hij den regent ontslagen, en zelf de regeering aanvaard. En hij heeft het volgehouden tot heden, nu hij vijf-en-dertig jaar oud is. Er bestaat echter een noodlottige profetie. Het getal dertien schijnt bij de Thibetanen al even ongelukkig te zijn als bij de Europeesche bijgeloovigen; er is namelijk voorspeld, dat de dertiende Dalai-lama de laatste zal zijn. En Nagwang is de dertiende. Ook bestaat er een voorzegging, dat elke Dalai-lama, die buiten zijn land gaat, door een plaag moet sterven. Dit is gebeurd met een van de vroegere, die in 1779 de reis naar Peking ondernam, en onderweg aan de pokken stierf. En nu is Nagwang ook buiten zijn land; hij is in Peking, de Chineesche hoofdstad.

Engeland draagt van die reis de schuld. Eenige jaren geleden zocht de Dalai-lama, die van China niet veel gewaar werd, zijn troost en zijn steun bij Rusland. Dat verleide Engeland tot een aanval op Thibet; het wilde dat middelpunt van Azië overheerschen, vóór misschien Rusland het deed, en het zond in 1903 Youngusband met een leger over den Himalaya. Dat leger drong door tot de hoofdstad Lhasa, het eerste Europeesche leger,

dat in Thibet werd gezien. Doch toen kreeg Engeland van twee kanten moeilijkheden. In Engelsch-Indië werden de Boeddhisten oproerig, en China herinnerde zich, dat Thibet tot het „hemelsche rijk" behoorde. Youngusband werd dus teruggeroepen, en Engeland erkende China's opperhoogheid.

Maar tegelijk was de „Oceaan der Wijsheid" verdwenen. Youngusband had hem in Lhasa niet kunnen vinden.

Waar de Dalai-lama geweest is tusschen 1903 en 1906, dus in den tijd van den Japanschen oorlog, is nog een raadsel. Maar na dien oorlog, misschien overtuigd, dat hij bij het verzwakte Rusland geen steun kon vinden, vinden we hem in een Chineesche grensstad, en sinds is hij in langzaam tempo voortgetrokken naar Peking, tot hij er den 28sten September l.l. binnentrad. Overal op dien tocht is hij met groote vereering door de Chineezzen begroet, en ook de hoofdstad heeft het hoofd van het Boeddhisme waardig ontvangen. En toch beteekent deze reis hoogst waarschijnlijk het einde zijner wereldlijke macht.

Nagwang was reeds meermalen door de Chineesche regeering uitgenoodigd, doch hij maakte geen haast. Thans echter vernam hij, dat zijn collega, de Pansjen-lama, plan maakte voor een reis naar Peking, en dat dreef hem aan, te zorgen, dat hij de eerste werd. En de Chineesche regeering heeft alle redenen om goede vrienden te blijven met den Lama, omdat de Boeddhisten te allen tijde de sterkste steun geweest zijn voor het vorstenhuis. Hier moet even worden herinnerd, dat de dynastie Tsing, die sedert 1643 in China regeert, geen Chineesch vorstenhuis is, maar thuis hoort in Mantsjoerije. Er is altijd nog wel eenige beweging tegen deze dynastie, en elk verzet wordt altijd gesteund door de Mohammedanen, en tegengegaan door de Boeddhisten. Daarom moeten de Lama's als vrienden worden behandeld. Toch heeft de Chineesche regeering van de afwezigheid van Nagwang gebruik gemaakt voor een hervorming van Thibet in Europeesche richting. Daartoe zijn een paar bijzonder bekwame mannen naar Thibet gezonden, die er allerlei veranderingen hebben uitgevoerd en er o.a. een Thibetaansche afdeeling van het Chineesche leger hebben gevormd. En zeer waarschijnlijk is het, dat, als Nagwang naar Thibet terugkeert, hij het doen zal met een titel, maar zonder macht. Alleen geestelijke waardigheid zal hem en zijn ambtgenoot worden gelaten; de wereldlijke zal hij moeten missen, en daarmee zal een einde zijn gekomen aan den laatsten priesterstaat op aarde.

Thibet, het hoogste land der aarde, en tot dusver het meest afgezonderde land, waar geen vreemdeling werd toegelaten, — Thibet is ontsloten. Ontsloten ook door den koenen Zweedschen onderzoekingsreiziger Sven Hedin, die als Thibetaan gekleed en volkomen met de taal en de gebruiken op de hoogte, een belangrijken tocht door Thibet heeft gedaan, vanwaar hij dit najaar is teruggekeerd. Hij heeft van land en volk belangrijke beschrijvingen gegeven, een onbekend gebergte gevonden, de bronnen van de Brahma-poetra ontdekt, enz. Maar hij heeft ook hartelijke besprekingen gehouden met zendelingen, die op de grenzen van Thibet als 't ware te wachten staan op de opening van het land. Nu dat land geheel Chineesch wordt, en nu de nieuwe regent van China de Westersche beschaving niet vijandig schijnt, zal Thibet zeker ook openstaan voor het Evangelie. En dat is wel het meest belangrijke gevolg van de vlucht van den „Oceaan der Wijsheid." Want het Boeddhisme is in Azië de godsdienst, die het meest te beteekenen heeft. Zelfs in Europa dringt het binnen. Er zijn in enkele hoofdsteden reeds Boeddhistische tempels, maar vooral in de letterkunde van vele nieuwere schrijvers, ook in ons land, ademt een Boeddhistische geest. Daarom zal het heerlijk zijn, als het Evangelie vrij in Thibet kan binnengaan.

A. L.

